

13. AANBEVELINGEN²⁵¹

13.1. Inleidende opmerking: Koester de rechtsstaat en de democratie!

De politie zoekt voortdurend naar een evenwicht tussen veranderingen in het beleid en de uiteenlopende en soms wel tegengestelde verwachtingen van autoriteiten en burgers. Kan de politie ooit een evenwicht vinden in deze beweging van voortdurende zelfaanpassing met een oneindige verscheidenheid aan percepties?

In een artikel gepubliceerd in het tijdschrift Knack op 16.09.2020 komen zowel Professor Jeroen MAESSCHALK als Hoogleraar Sofie DE KIMPE tot de vaststelling dat de rol die de politie speelt in de zaak Chovanec *“pijnlijke vragen doet rijzen over de leiding, de organisatie, de mentaliteit en de vakbekwaamheid binnen het politieapparaat”*. Actie is dus noodzakelijk, of zoals Winston Churchill zei: *“I never worry about action, but only about inaction”*.

De voorstellen die hieronder worden vermeld zijn het resultaat van het onderzoek dat door de Algemene Inspectie werd gevoerd m.b.t. de manier waarop (of niet) politiediensten racisme, onoordeelkundig geweld en discriminatie aanpakken, evenals van datgene wat wij op basis van onze dagelijkse activiteiten vaststellen.

Toch eerst nog dit. Welke acties de politie en de overheid ook zullen ondernemen, succes zal nooit verzekerd zijn als niet iedereen het bestaan van de rechtsstaat aanvaardt. De samenleving anno 2021 wordt gekenmerkt door belangrijke vraagstukken en ontwikkelingen waarbij de solidariteit en het samenleven van de burgers op de proef worden gesteld. Het geloof in datgene wat ons verbindt is cruciaal, namelijk *“de democratische rechtsstaat”*. Die rechtsstaat geeft iedere burger, wie we ook zijn en wat we ook geloven, in gelijke mate vrijheid, maar ook verantwoordelijkheid.

De rechtsstaat, dat zijn wij, de overheid samen met iedere burger. De overheid mag zich niet laten verleiden tot het uitoefenen van meer macht en controle dan strikt noodzakelijk is. En als tijden van crisis om meer controle vragen, dan moet dit liefst tijdelijk en altijd transparant en controleerbaar zijn. Het recht op privacy is een van de belangrijkste beschermers van onze vrijheden. Inbreuken hierop hebben al snel grote consequenties voor het functioneren van de rechtsstaat. Denken we maar aan de heisa die eind 2020 ontstaan is rond het gebruik van drones²⁵² voor het opsporen van lockdownfeestjes.

In iedere rechtsstaat heeft de burger het recht om zich vragen te stellen over de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht en over de manier waarop politiediensten of controleorganen hun taken uitoefenen. Het aanvaarden van de rechtsstaat bestaat evenwel ook in het aanvaarden van het feit dat een arrestatie wel correct is verlopen niettegenstaande

²⁵¹ Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op de vaststellingen van het gevoerde onderzoek evenals van andere activiteiten van de Algemene Inspectie. De aanbevelingen worden onderverdeeld in de domeinen die in het kader van het Integrity Management Framework werden bepaald door Professor Maesschalk, namelijk het bepalen en definiëren van integriteit, het begeleiden naar integriteit, het monitoren van integriteit en het afdwingen van integriteit.

²⁵² Zie https://www.rtbef.be/info/societe/detail_lockdown-parties-la-police-satisfaite-du-cadre-juridique-clair?id=10655332

niet iedere burger daarvan overtuigd is, dat een veroordeling wel volgens de bestaande rechtsregels tot stand is gekomen hoewel niet iedereen akkoord zal gaan met de veroordeling zelf. Het politie- en gerechtelijk onderzoek wordt niet op de straat gevoerd. Instellingen moeten dus hun functie ten volle kunnen uitoefenen, en daarbij hoort tevens het detecteren van eventuele disfuncties die volgens de burger hebben plaatsgevonden. De burger heeft dus alle recht om verontwaardigd te zijn maar de volksverontwaardiging kan nooit de plaats innemen van de systemen die door de democratische rechtsstaat zijn voorzien. Dus, koester²⁵³ de rechtsstaat²⁵⁴ en de democratie, hoe onvolmaakt²⁵⁵ deze ook is!

13.2. Integriteit is geen op zichzelf staand begrip

Integriteit wordt beïnvloed door vele factoren. Zo kan het geen goede voedingsbodem vinden indien politiemedewerkers permanent onder druk staan et deze druk toeneemt. De geïntegreerde politie van 2021 wordt in een presentatie²⁵⁶ van 21.01.2021 van Professor Jelle Janssens van de Universiteit van Gent omschreven als een zinkend schip. Hij komt tot deze vaststelling omdat de lokale politie er nog amper in slaagt om de basispolitiezorg met veel moeite te realiseren, er te veel bespaard werd binnen de Federale Politie, er geen eenheidsvisie meer is maar wel meer dan 180 visies, er geen ruimte is om te specialiseren, de politie niet is voorbereid op een veranderende veiligheidszorg, er te weinig wordt ingezet op netwerking en, dat een duidelijke politieke visie op de politie ontbreekt. Dergelijke vaststellingen hebben sowieso een impact, bij organisaties die niet goed functioneren is de kans groter dat ook het personeel zich minder goed in zijn vel voelt, met een mogelijke negatieve impact op de werkvloer ten opzichte van de burger. Een duidelijke toekomstvisie van waar we met de politie naar toe willen, met een duidelijke financiering, is derhalve noodzakelijk, niet alleen voor de organisatie zelf, maar ook voor het welzijn voor iedere politiemedewerker. De integriteit ten opzichte van de burger zal er wel bij varen.

13.3. Leren van de burens

In een rapport²⁵⁷ van 20.01.2021 doet het Franse parlement 35 aanbevelingen in het kader van een onderzoek uitgevoerd rond problemen die zich voordoen bij het handhaven van de openbare orde. Aanleiding tot het onderzoek waren diverse incidenten waarbij de Franse politie werd beschuldigd van excessief politiegeweld tijdens haar optreden. Ook het Bulgaarse parlement²⁵⁸ nam maatregelen tegen politiegeweld. Als voorbeeld van het verbeteren van de

²⁵³ Koesteren betekent “zorgzaam omgaan met, dus enerzijds het omarmen van maar anderzijds indien nodig ook het uiten van kritiek op”.

²⁵⁴ Rechtsstaat waar ook Frank Van Massenhove, voormalig voorzitter van de FOD Sociale Zekerheid, naar verwijst in een artikel in de krant de Tijd van 28.11.2020, zie <https://www.tijd.be/opinie/column/montesquieu/10268000.html>

²⁵⁵ Churchill geeft goed weer dat de democratie niet perfect is : *“Many forms of Government have been tried, and will be tried in this world of sin and woe. No one pretends that democracy is perfect or all-wise. Indeed it has been said that democracy is the worst form of Government except for all those other forms that have been tried from time to time...”*.

²⁵⁶ Zie <https://www.hln.be/binnenland/prof-slaat-alarm-politie-draait-vierkant-sommige-zones-krijgen-nog-met-moeite-een-combi-op-het-terrein~a34bedbf/>

²⁵⁷ Zie https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/rapports/ceordre/l15b3786_rapport-enquete

²⁵⁸ Zie https://bnr.bg/de/post/100149248/parlament-trifft-manahmen-gegen-die-polizeigewalt?page_3_1=6

bescherming van personeelsleden werkzaam bij de politie of in de hulpverlening kan worden verwezen naar een in 2017 door het Duitse parlement aangenomen wet²⁵⁹.

Een aantal van deze aanbevelingen kunnen ongetwijfeld eveneens van nut zijn in een Belgische context. Het verdient aanbeveling om in Europees verband na te gaan waar welke maatregelen er werden genomen.

13.4. De politiefunctionaris verdient alle steun van de overheid wanneer hij zelf het slachtoffer werd van geweld

Naast burgers²⁶⁰, politieyndicaten²⁶¹ of bekende personen²⁶² die via petitie of andere initiatieven het politiepersoneel steunen, moet ook de overheid op juridisch, sociaal en organisatorisch vlak duidelijkheid verschaffen aan de politiefunctionarissen over de rechten waarover zij als slachtoffer van geweld beschikken en ook om hieromtrent bewijs te kunnen leveren²⁶³. De politieambtenaren moeten voelen dat de overheid hen, wanneer zij zich in een moeilijke situatie bevinden omwille van hun beroepsactiviteit, echt steunt. Ook de vertegenwoordigers van het personeel hebben trouwens hieromtrent meerdere voorstellen²⁶⁴ gedaan. De discussie hierover zou de facto tot het verleden moeten behoren.

13.5. Versterk de controleorganen

De vraag stelt zich welke controle een democratische staat moeten uitoefenen op haar politie om geloofwaardig te blijven. Het volstaat niet om systemen te voorzien, de systemen moeten ook goed functioneren.

Annelies Verlinden, Minister van Binnenlandse Zaken, heeft in haar beleidsverklaring²⁶⁵ van eind 2020 aangekondigd dat zij de Algemene Inspectie zal moderniseren. Voor het eerst sinds

²⁵⁹ Zie <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2017/kw17-de-schutz-rettungskraefte-503660>

²⁶⁰ Een mooi voorbeeld is dit uit de provincie Quebec: <http://soutienpolice.com/soutien.html>

²⁶¹ Op Europees vlak is er een gezamenlijk initiatief van 34 politieyndicaten, zie https://www.gdp.de/gdp/gdpmp.nsf/id/Home_de/%24file/EuroCOP_Die%20Besch%C3%BCtzer%20besch%C3%BCtzen.pdf

²⁶² Zie <https://www.policemag.com/tags?tag=pro-police+celebrities>

²⁶³ Bij voorbeeld over het gebruik van de bodycam door de politieambtenaar. Ook hierover moet de overheid duidelijkheid verschaffen, wat blijkens een recent rapport van het Controleorgaan allerminst het geval is, zie https://www.contreleorgaan.be/files/CON19008_Ambtshalve_Advies_COC_Bodycam_N.PDF

²⁶⁴ Zie <https://vsoa-pol.be/Eisenbundel2020.pdf>, <https://nspv.be/nl/download/send/4-nederlands/458-eisenbundel-2019?acm=1266>

²⁶⁵ Zie <https://verlinden.belgium.be/sites/default/files/articles/Beleidsverklaring20201112.pdf>, pagina 32 met de volgende tekst : *“We zullen de Algemene Inspectie van de federale en van de lokale politie moderner, efficiënter en aantrekkelijker maken. Hiertoe zal haar regelgeving worden geactualiseerd alsook het huishoudelijk reglement. Tevens zal worden nagegaan hoe de bestaande afspraken en synergiën met het Comité P en de diensten interne controle van de federale en lokale politie kunnen versterkt worden om overlapping te vermijden. De attractiviteit van de Algemene Inspectie zal worden verhoogd door de evaluatie van haar budgettaire middelen, het terugdringen van het huidig capaciteitstekort, het finaliseren van de weging van haar administratieve personeelsleden, alsook door een meer functionele verloning in te voeren zoals reeds in voege bij de geïntegreerde politie en andere controleorganen. De Algemene Inspectie zal een belangrijke partner worden bij het waarborgen van de integriteit van het politieambt. Zo zal onder meer een algemene toegang tot de*

haar ontstaan wordt de Algemene Inspectie vermeld in een beleidsverklaring, wat de Algemene Inspectie hoopvol stemt.

Ook de beleidsverklaring van Vincent Van Quickenborne, Minister van Justitie, biedt opportuniteiten voor de Algemene Inspectie aangezien er aandacht wordt besteed aan die domeinen²⁶⁶ waarin wij als controleorgaan werkzaam zijn.

13.6. Wat denkt de politiemedewerker zelf?

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT

De leefwereld van de politiemans/vrouw is complex. Iedere dag komt de politieambtenaar in contact met situaties die sterk verschillen. Door een maatschappij die steeds ingewikkelder wordt staat hij/zij onder toenemende druk. Bovendien stijgt de moeilijkheidsgraad van de job door een maatschappij die steeds mondiger en digitaler wordt, waardoor er enerzijds meer reactie en kritiek komt op zijn/haar optreden en anderzijds dit optreden steeds vaker op sociale media wordt getoond.

In 2009 verscheen in Nederland een rapport “De Agent aan het woord²⁶⁷”. De volgende vragen werden aan de personeelsleden gesteld : Hoe waarderen zij hun werk? Waarom is het leuk werken bij de politie? Hoelang blijven personeelsleden nog bij de politie? Wordt het werken bij de politie moeilijker? Kan de politiemans/vrouw zijn/haar werk nog doen, waarmee onder meer wordt ingezet op de administratieve last die stijgt, maar ook wordt ingegaan op computersystemen die niet aangepast zijn, enz...? Ook agressie komt uitgebreid aan bod. Niet minder dan 9 pagina’s aan verbeteringen worden naar voor geschoven.

De media en het internet leren ons dat velen een mening hebben over de politie: politici, de politieverantwoordelijken, belangengroepen, de magistratuur, de aangehouden persoon, de voetbalsupporter, de sterke en de zwakke weggebruiker, de migrant, de syndicale afgevaardigde, enz... Maar hebben we een beeld van wat de politiemans/vrouw zelf denkt ? Hoewel er reeds welzijnsonderzoeken²⁶⁸ worden uitgevoerd, pleit de Algemene Inspectie ervoor om personeelsleden jaarlijks te bevragen via een automatische tool²⁶⁹ hoe zij zich in hun job voelen en wat hun ervaringen en toekomstverwachtingen zijn. Dit zorgt ervoor dat de overheid enerzijds een permanent beeld krijgt van deze voor de maatschappij belangrijke beroepsgroep en anderzijds de impact van haar beleidsmaatregelen beter kan inschatten en kan bijsturen.

13.7. Integriteit begint met het bepalen van een beleid op lange termijn

informatie die in alle door de politiediensten gebruikte toepassingen en databanken is opgeslagen worden toegekend, voor het accuraat kunnen uitoefenen van al haar controleopdrachten. Wat dit laatste betreft zal bijzondere aandacht worden geschonken aan de haar toebedeelde controle op de gedwongen terugkeer van uitgewezen vreemdelingen.”

²⁶⁶ Zo wordt er onder meer verwezen naar het feit dat “integriteit de basis blijft voor professioneel politiewerk en dat misbruik van het geweldsmonopolie ten aanzien van burgers onaanvaardbaar is en wordt niet getolereerd. Het politiestatuut zal worden herzien om een vlottere afhandeling van tuchtzaken mogelijk te maken”.

²⁶⁷ Zie [https://www.sp.nl/sites/default/files/091112_De%2520agent aan het woord 1.pdf](https://www.sp.nl/sites/default/files/091112_De%2520agent%20aan%20het%20woord%201.pdf)

²⁶⁸ Onder meer een onderzoek gevoerd in 2019 door IDEWE, zie <https://www.idewe.be/-/jonge-politieagenten-blinken-uit-in-motivatie>, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/kwart-agentes-ervaart-grensoverschrijdend-gedrag-we-nemen-dit-heel-au-serieus/article-news-1451731.html>

²⁶⁹ In deze digitale tijden moet dit mogelijk zijn.

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT EN BEGELEIDEN NAAR INTEGRITEIT

Dit betekent dat zowel politieke als politionele verantwoordelijken expliciet stelling dienen in te nemen in de strijd voor integriteit door een omvangrijk integriteitsprogramma uit te werken. Voor de Belgische politie, met meer dan 180 mandatarissen bij de Lokale Politie en tientallen mandatarissen bij de Federale Politie, is een rode draad noodzakelijk die de basis moet vormen waardoor de neuzen in dezelfde richting gaan wijzen. Het komt aan de politieke gezagsdragers toe om hiervoor de structuren en voorwaarden te creëren. Het stellen van duidelijke prioriteiten is noodzakelijk.

Wat de politie betreft is het professionaliseren en het uniformiseren van de opdrachtbrief met onder meer een opgelegd integriteitsbeleidsplan dringend noodzakelijk. Iedere mandataris is sinds het ontstaan van de geïntegreerde politie in 2001 verplicht om een opdrachtbrief op te stellen, doch er werd nooit bepaald welke inhoud die opdrachtbrief moet hebben. Door het uniformiseren van de inhoud van de opdrachtbrief en een verplichte toepassing kan op een uniforme²⁷⁰ wijze het beleid worden bepaald dat de mandaathouders van de politie dienen te voeren. Als voorbeeld van wat deel dient uit te maken van de nieuwe opdrachtbrief kan onder meer een “integriteitsbeleidsplan” worden vermeld. Dit zal ertoe leiden dat na 5 jaar, termijn van een mandaat, de mandaathouder zal worden geëvalueerd op de uitvoering en de resultaten van de doelstellingen en acties die hij in het kader van zijn opdrachtbrief had voorzien.

Het is essentieel dat de leidinggevenden van de politie, maar ook iedere individuele medewerker van de politie, inzien dat integriteit een richtsnoer is voor het dagelijks denken en handelen in de politiepraktijk, meer nog een filosofie is, net zoals bijvoorbeeld de basisprincipes van het genegotieerd beheer van de openbare ruimte dit zijn. Dit genegotieerd beheer heeft een omvangrijk kader²⁷¹ gecreëerd hoe een politieoptreden inzake openbare orde moet verlopen. Een dergelijk omvangrijk framework is ook noodzakelijk inzake integriteit waardoor het mogelijk wordt om op elk moment aan te tonen dat een integriteitsproces wordt geïmplementeerd, toegepast, geëvalueerd en aangepast aan eventueel geïdentificeerde verbeterpunten. Een dergelijk kader is de beste garantie voor de politieke verantwoordelijken,

²⁷⁰ Waarbij een lokale of regionale aanpak nog steeds mogelijk is op basis van het Zonaal Veiligheidsplan, de criminaliteitscijfers, het beleid van het lokale parket, het beleid van de bestuurlijke overheden, ...

²⁷¹ Het genegotieerd beheer van de openbare ruimte zet in op de volgende aanpak:

- Proventie betreft het identificeren van voorwaarden die een omgeving van conflict creëren (nog voor ze tot volle wasdom komen en/of geuit worden), het verwijderen van die voorwaarden via structurele veranderingen en het bewerkstelligen van condities die samenwerkingsverbanden creëren. Proventie situeert zich niet zelden in het domein van welzijn of in de uitbouw van netwerken en partnerschappen in de gemeenschappen.
- Preventie is een volgende stap en gaat om het tegengaan van nadelige effecten eens het conflict bestaat en/of een volksoptocht plaatsvindt. Concreet gaat het om preventieve initiatieven die ervoor moeten zorgen dat het risico op incidenten zo klein mogelijk is : de keuze van de reisweg vormt hiervoor een goed voorbeeld.
- De-escalatie verwijst naar een situatie van interactie waarbij het uitbreken van geweld nakend is maar waar men maximaal probeert te voorkomen via onderhandeling en bemiddeling. Lukt dit niet, dan wordt overgegaan tot regulering en zo nodig, repressie.
- Evaluatie en terugkoppeling omvat te trekken lessen voor toekomstige gebeurtenissen. Het element van verantwoording maar ook van bekwame betrokkenheid zit hierin vevat. Immers, het standpunt van elke betrokkene met betrekking tot voorbije gebeurtenissen is waardevol.

alle leidinggevend en de individuele medewerkers van de politie en een conditio sine qua non om het respect te bekomen van elke burger.

13.8. Een integriteitsbeleid gebaseerd op één uniforme tool

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT

Zoals de GPI 48 wat geweldbeheersing betreft voorziet in een duidelijk eenvormig kader met opvolgingsmechanismes, moet een dergelijke aanpak ook mogelijk zijn op het vlak van integriteit. De Algemene Inspectie beveelt het door professor Jeroen MAESSCHALK ontwikkelde “Integrity Management Framework²⁷²” (IMF) aan als algemeen kader om integriteit te bevorderen. Deze tool werd trouwens ontwikkeld in 2008 op vraag van en met financiering door de FOD Binnenlandse Zaken en leidde tot de “toolbox integriteit”. Deze toolbox werd evenwel nooit veralgemeend opgelegd aan de politiediensten. Het IMF zet in op alle facetten van een succesvol integriteitsbeleid. Het IMF wordt trouwens ook onderwezen aan leidinggevend in het kader van een integriteitsopleiding²⁷³ die wordt georganiseerd door de Kazerne Dossin.

De stijgende druk op de politie noodzaakt meer dan ooit een éénvormige aanpak van de integriteitsproblematiek, wat een oriëntatie op maat per politiezone/directie van de Federale Politie trouwens niet mag uitsluiten.

13.9. Nood aan wetenschappelijk onderzoek binnen de politie en meer samenwerking tussen politie en academische wereld

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT

De vaststelling is confronterend: de wetenschap in België heeft de politie reeds lange tijd ontdekt als onderzoeksdomein²⁷⁴, evenwel kan de vraag worden gesteld of de politie als organisatie de wetenschap voldoende heeft ontdekt. Binnen de Belgische politie wordt er nauwelijks aan wetenschappelijk onderzoek gedaan. Door wetenschappelijk onderzoek wordt het maatschappelijk debat gestimuleerd (rol en betekenis van de politie), kan de politie betere keuzes maken (ondersteuning van professionaliteit) en zal er vlugger de mogelijkheid zijn om innovatieve concepten in te voeren, ook op beleidsvlak.

Dus de overheid moet er enerzijds voor zorgen dat er binnen de politie en dus ook binnen het politieonderwijs aan wetenschappelijk onderzoek wordt gedaan, en anderzijds samenwerkingsakkoorden afsluiten met wetenschappelijke instellingen. Als goed voorbeeld kan worden verwezen naar de Nederlandse politie, waar er een strategische onderzoeksagenda²⁷⁵ bestaat, met niet minder dan 29 onderzoeksprojecten. De in 2006 in

²⁷² Zie https://www.law.kuleuven.be/linc/onderzoek/Integriteit_Eindrapport.pdf en <https://lirias.kuleuven.be/retrieve/515240>

²⁷³ Zie [https://www.kazernedossin.eu/NL/Onderwijs-vorming/Politie/Opleidingen/Opleiding-Holocaust,-politie-en-Mensenrechten-v-\(1](https://www.kazernedossin.eu/NL/Onderwijs-vorming/Politie/Opleidingen/Opleiding-Holocaust,-politie-en-Mensenrechten-v-(1)

²⁷⁴ Ten bewijze de vele wetenschappelijke onderzoeken en thesen die de politie als onderwerp hebben in de academische wereld.

²⁷⁵ Het Onderzoeksprogramma Politie en Wetenschap bestaat sinds 1999 in Nederland. In het Onderzoeksprogramma wordt wetenschappelijk onderzoek verricht ten behoeve van de politie. Vanaf 2015 vormt een Strategische Onderzoeksagenda voor de Politie het kader voor dat onderzoek. Deze wordt vierjaarlijks opgesteld door de Politieacademie en na advies van de Politieonderwijsraad vastgesteld door de Minister van Justitie en Veiligheid. Zie <https://www.politieenwetenschap.nl/over-ons/> en

Duitsland opgerichte politie hogeschool is sinds 15.12.2016 geëvolueerd naar een Duitse politie-universiteit die werd opgenomen in de wet op het hoger onderwijs van de deelstaat Noordrijn-Westfalen²⁷⁶. Onlosmakelijk hiermee verbonden is natuurlijk de vraag welke richting het Belgische politieonderwijs moet uitgaan, binnen of buiten de Bologna-structuur.

Wetenschappelijk onderzoek is belangrijk, want vaak wordt een mening geponeerd zonder dat daarvoor enig (wetenschappelijk) bewijs wordt geleverd. Gratuite beweringen kunnen een negatief effect hebben op hoe de burger de politie ziet, ze voeden het wantrouwen en schaden het imago en de motivatie van de politie en ondermijnen het vertrouwen in hen. In die optiek kan worden verwezen naar het onderzoek door UNIA²⁷⁷ rond etnisch profileren of politie selectiviteit in het kader van identiteitscontroles, waar wordt vastgesteld dat *“het probleem bestaat, maar dat het moeilijk te duiden is bij gebrek aan objectieve en gedocumenteerde analyses”*.

13.10. Maak van de deontologische commissie een krachtig instrument voor meer integriteit

BEGELEIDING NAAR INTEGRITEIT

Deontologie is een werkwoord. De deontologische commissie²⁷⁸ zou de motor moeten zijn van een dynamisch integriteitsbeleid. In de praktijk komt deze commissie nauwelijks samen en gaat er weinig daadkracht van uit. De Algemene Inspectie stelt voor om het voorzitterschap op zich te nemen aangezien onze wettelijke opdracht het bevorderen, het definiëren, het naleven en het actualiseren van de deontologie omvat. Ook moet het mogelijk zijn om andere belanghebbende partners, zoals bv. het middenveld, te horen.

De deontologische commissie kan onder meer nagaan of de deontologische code, en de manier waarop zij wordt ervaren door het politiepersoneel, nog voldoet aan de huidige verwachtingen.

13.11. Meer weerbaarheid bij de politiefunctionarissen

BEGELEIDING NAAR INTEGRITEIT

In tegenstelling tot bij voorbeeld Nederland is er in België minder kennis over en wordt meer weerbaarheid minder structureel aangepakt.

Aangezien de druk in de komende jaren zal toenemen op de politie, moet zij als organisatie daarop voorbereid zijn en een beleid bepalen hoe hiermee om te gaan. Het belang hiervan kan niet worden onderschat. De Algemene Inspectie pleit ervoor dat hieromtrent door de bevoegde overheden overleg wordt gepleegd met de medewerkers van de politie zelf, de

https://www.politieenwetenschap.nl/Content/Uploads/Onderzoeksprogramma_2014/Onderzoeksprogramma%202020.pdf

²⁷⁶ Deze school leidt evenwel ook alle hogere officieren op van alle Duitse bondsstaten.

²⁷⁷ Zie

https://www.unia.be/files/Documenten/Publicaties_docs/Position_Paper_Politieele_Selectiviteit_Unia_-_NL.pdf, pagina 5.

²⁷⁸ Opgericht door artikel 2 van de deontologische code van de politiediensten, zie

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/change_lg.pl?language=nl&la=N&cn=2006051033&table_name=wet#:%20~:text=Art.-%20,2.,de%20Minister%20van%20Binnenlandse%20Zaken.&text=Wanneer%20nodig%20kan%20de%20commissie%20zich%20laten%20bijstaan%20door%20experten

syndicale vertegenwoordigers, de academische wereld, de politiescholen, enz. ten einde een breed gedragen beleid²⁷⁹ te kunnen ontwikkelen en implementeren. Eén ding is zeker, aandacht rendeert, zo blijkt uit een onderzoek²⁸⁰ van de VUB waar werd gepeild naar de impact van de opleiding die personeelsleden van de politie in de kazerne Dossin hadden gevolgd. Er werd immers vastgesteld dat het bewustzijn van medewerkers van de politie op het vlak van mensenrechten was toegenomen na de opleiding.

13.12. Bundelen goede praktijken

BEGELEIDING NAAR INTEGRITEIT

Uit dit onderzoek blijkt dat zowel Lokale politiezones als de Federale Politie initiatieven nemen ter verbetering van de integriteit. Er bestaat evenwel geen overzicht dat moet toelaten aan de politiediensten om van elkaar te leren. Nederland kent een databank²⁸¹ waarin overheden hun goede praktijken kenbaar kunnen maken. zie. Een soortgelijke databank moet toelaten dat ook Belgische overheden (en dus ook politiediensten) goede praktijken kunnen delen.

Bovenal moeten er financiële middelen worden voorzien om een veralgemeende toepassing mogelijk te maken van goede praktijken in het gehele land. Er kan in die optiek worden verwezen naar het initiatief inzake “professioneel profileren” dat slechts door vier zones²⁸² werd gelanceerd en dat een antwoord vormt op de kritiek van UNIA en andere organisaties²⁸³ inzake “etnisch profileren”. In dezelfde orde van grootte kan worden verwezen naar het Nederlandse theaterstuk “Rauw²⁸⁴”, een unieke vorm van dilemmatraining op maat van iedere politieman en -vrouw, die in België enkel door de lokale politie van Gent aan hun medewerkers werd getoond.

Ook bestaande goede praktijken verdienen aanbeveling hier te worden vermeld. In die optiek kan worden verwezen naar de opleidingen “holocaust, politie en mensenrechten” en “concreet omgaan met integriteit binnen mijn dienst²⁸⁵”, die uitgaan van de Nationale Politieacademie samen met de VZW Kazerne Dossin.

13.13. Meer diversiteit binnen de politie

BEGELEIDING NAAR INTEGRITEIT

Meer diversiteit binnen de politie is noodzakelijk om het begrip voor elkaar te verhogen, niet alleen wat het basiskader betreft, maar ook in het middenkader, het officierenkader en de mandatarissen. Als voorbeeld kan hier verwezen worden naar de Engelse politie die enerzijds

²⁷⁹ Enkele voorbeelden: <https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvij5epmj1ey0/viqsg0t0b4ys>, <https://www.managementboek.nl/boek/9789462366145/een-onderzoek-naar-de-morele-weerbaarheid-van-nederlandse-politiefunctionarissen-gabriel-van-den-brink> en <https://www.ifv.nl/kennisplein/Documents/20160607-Teun-Pieter-de-Snoo-Mentale-veerkracht-bij-de-politie.pdf>

²⁸⁰ Zie <https://www.kazernedossin.eu/NL/Nieuws/Opleiding-in-Kazerne-Dossin-maakt-politieagenten-b>

²⁸¹ Zie <http://www.databank-antidiscriminatie.nl/nl>

²⁸² Zie https://www.nieuwsblad.be/cnt/dmf20200708_95383616

²⁸³ Zie <https://www.amnesty-international.be/etnischprofileren>

²⁸⁴ Zie <https://www.hln.be/gent/nederlands-theaterstuk-rauw-moet-gentse-flikken-helpen-omgaan-met-emoities-van-hun-job-ons-werk-op-straat-is-soms-onaangenaam-hard~a83343bc/>

²⁸⁵ Opleiding die zich richt tot leidinggevenden.

cijfers²⁸⁶ bijhoudt van het totaal aantal personeelsleden van vreemde afkomst en hun evolutie en anderzijds ook specifieke maatregelen²⁸⁷ neemt om hun aanwezigheid te vergroten. Daar de Engelse politie zelf aangeeft dat het totaal aantal personeelsleden van vreemde afkomst onvoldoende is t.o.v. het totaal aantal “witte²⁸⁸” personeelsleden in correlatie met de verhouding in de totale bevolking, is het noodzakelijk om ook in België over een overzicht te beschikken met het oog op het ontwikkelen van een actieplan. In Engeland is de nationale raad van politiechefs²⁸⁹ in elk geval voorstander van het toepassen van het principe van positieve discriminatie voor minderheden.

Uit een onderzoek van Statbel²⁹⁰ blijkt dat op 01.01.2020 één derde van de bevolking in België van buitenlandse afkomst is of een buitenlandse nationaliteit heeft. Begin dit jaar was 67,9 procent van iedereen die in België woonde “Belg met een Belgische achtergrond”, terwijl dit in 2011 nog 74,3 procent bedroeg. Wat is hiervan de impact op de politie? Uit een Nederlandse studie²⁹¹ bleek in 2019 nog verrassend dat het politiekorps er “steeds witter” wordt. Voor België bestaan er begin 2021 geen cijfers, doch Statbel deelde aan de Algemene Inspectie mee te werken aan een project waardoor het mogelijk zal zijn om verschillende kenmerken (zoals de herkomst) van werknemers per beroep, ook degenen werkzaam bij de politie, te identificeren. Dit betekent niet dat België moet wachten tot dit project gerealiseerd zal zijn om reeds andere maatregelen te nemen opdat de bevolking zich meer zou kunnen vereenzelvigen met haar politie.

13.14. Integriteitscontroles, ook tijdens de loopbaan

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

De Algemene Inspectie pleit ervoor om niet alleen bij de selectie vóór de aanvang van de loopbaan maar ook op bepaalde tijdstippen of bij bepaalde gebeurtenissen tijdens de loopbaan na te gaan of de politiemedewerker nog altijd integer is. Minister van Binnenlandse Zaken Verlinden heeft in haar beleidsverklaring voorzien om het personeel te screenen tijdens de loopbaan. Dit lijkt ons noodzakelijk onder meer in het kader van de selecties met het oog op een promotie en zeker bij het uitoefenen van leidinggevende functies zoals mandaatfuncties. Bijkomend is het aangewezen om op geregelde tijdstippen voor die medewerkers die specifieke functies uitoefenen (bv. in een informatiekruispunt, bij diensten zoals drugssecties, antiterrorismesecties, anti-corruptiediensten, medewerkers van diensten intern toezicht, leden van controleorganen, ...) een dergelijke screening uit te voeren. Hoewel

²⁸⁶ Zie <https://www.ethnicity-facts-figures.service.gov.uk/workforce-and-business/workforce-diversity/police-workforce/latest>

²⁸⁷ Zie <https://www.theguardian.com/uk-news/2020/nov/13/met-police-told-40-of-recruits-must-be-from-bame-backgrounds>

²⁸⁸ Eind maart 2019 was 93,1% van de politieagenten in de Uk afkomstig uit de blanke bevolkingsgroep, 2,9% van de politieagenten was Aziatisch, 2,1% had een gemengde etniciteit, 1,2% was zwart en 0,7% kwam uit de andere etnische groep.

²⁸⁹ Zie <https://www.peoplemanagement.co.uk/news/articles/police-chief-says-forces-should-positively-discriminate-boost-diversity>

²⁹⁰ Statbel is het Belgische statistiekbureau, zie <https://statbel.fgov.be/nl/themas/bevolking/structuur-van-de-bevolking>

²⁹¹ Zie <https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2295947-nederlands-politiekorps-wordt-steeds-witter.html>

aspiranten bij hun aanwerving reeds werden gescreend²⁹², is een blijvende opvolging ook tijdens de basisopleiding(en) voor de Algemene Inspectie eveneens noodzakelijk. Van bij de aanvang van de loopbaan moet het immers duidelijk zijn dat racisme, discriminatie en illegitiem politiegeweld niet rijmen met een loopbaan bij de politie.

Er moet ook goed worden nagedacht welke dienst deze screening zal uitvoeren. Het is belangrijk in deze dat de expertise op één plaats wordt verzameld.

Dat de integriteit meer en meer onder druk komt te staan blijkt recent nog uit de analyse van de evenementen rond de aanval op het Capitool in Washington op 06.01.2021. Volgens Arie Perliger, politicoloog en criminoloog aan de universiteit van Massachusetts, behoren één op 10 van de leden van de Oath Keepers²⁹³, een organisatie die deelnam aan de bestorming, tot de politie of tot het leger²⁹⁴. Naast beïnvloeding door criminele bendes moet de overheid ook een beeld krijgen op dergelijke vormen van extremisme.

Een aangepast wettelijk kader moet dit mogelijk maken.

13.15. Een stimulerende aanpak om te komen tot meer integriteit

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Het monitoren van integriteit kan zowel controlerend zijn, maar ook stimulerend. De overheid dient derhalve na te denken over mogelijkheden waardoor integriteit ook wordt gepromoot. Zoals er een fonds²⁹⁵ bestaat dat aan politiefunctionarissen een onderscheiding toekent als zij hun eigen leven aan een ernstig en dreigend gevaar hebben blootgesteld om een medemens te redden, zo ook zou aan een bepaalde vorm van erkenning (prijs, award, vermelding, ...) kunnen worden gedacht voor korpsen/directies en politiefunctionarissen die zich op het vlak van integriteit positief hebben onderscheiden.

13.16. De tuchtoverheden moeten snel en juist worden ingelicht

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

De overheden moeten beschikken over de tools om na te gaan of hun personeelsleden integer zijn. De juiste informatie op de juiste plaats. Anno 2021 hebben tuchtoverheden geen zekerheid dat zij correct worden ingelicht wanneer medewerkers van de politie strafrechtelijk veroordeeld werden. Gerechtelijke overheden moeten met de grootste zekerheid weten wanneer leden van de politiediensten betrokken zijn in een rechtszaak. In die optiek kan er een jaarlijkse vergelijking worden gemaakt tussen de databank van de medewerkers en de databank van veroordeelden. Het systematisch raadplegen van de applicatie Dolsis in het

²⁹² Het belang van een kwaliteitsvol antecedentenonderzoek wordt onder meer opgeworpen door sommige politiescholen. Dit onderzoek mag niet beperkt blijven tot het aankruisen van een aantal vakjes in een formulier. Het antecedentenonderzoek is het belangrijkste onderzoek dat voor de indiensttreding wordt gevoerd en moet door iedere politiezone op dezelfde manier worden uitgevoerd.

²⁹³ Zie https://en.wikipedia.org/wiki/Oath_Keepers

²⁹⁴ Zie Het Laatste Nieuws van 09.01.2021, <https://www.hln.be/buitenland/de-aanval-op-het-capitool-was-misschien-nog-maar-het-begin-vrezen-wetenschappers~a733853a/>: "Wat erg zorgelijk is, is de mate waarin deze milities aantrekkingskracht uitoefenen op politieagenten en veteranen. Zeker 10 procent van het ledenbestand van een organisatie als de Oath Keepers, één van de clubs die achter de bestorming van woensdag zat, bestaat uit agenten en mensen die dienen of gediend hebben in het leger. Die mensen legitimeren het gedachtegoed van deze groepen. Ze maken normaal wat eerst extreem was. Zo worden die milities aantrekkelijk voor lossere groepen uit de onlinewereld, die hun activiteiten verplaatsen naar de echte wereld."

²⁹⁵ Zie <http://www.carnegieherofundbelgie.be/>

kader van een dossier dat wordt opgestart door het Openbaar Ministerie kan hier ook een oplossing bieden. Deze applicatie geeft immers aan wie de werkgever is en dus of het gaat om een personeelslid van de politiediensten.

13.17. Voorzie structurele overlegmomenten tussen burgers, het middenveld, de politiediensten en de controleorganen

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT en MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Vaak als gevolg van nieuwsberichten die met betrekking tot een politieoptreden de publieke opinie beroeren, sluit een politiekorps de rangen door onder meer als verdedigingsstrategie te stellen dat het om een uitzondering gaat. De politie geeft daarmee de indruk dat zij het debat wil vermijden en bereikt daarmee uiteindelijk het tegenovergestelde van het gewenste effect, namelijk het vertrouwen van de burgers behouden.

Zoals blijkt uit onderzoek in Londen, maar ook op vraag van organisaties uit het middenveld, moeten de politie, maar ook de controleorganen, meer inzetten op gestructureerd²⁹⁶ overleg met het middenveld. Het is immers noodzakelijk om de vinger aan de pols te houden. Onbekend maakt immers onbemind. Uit dit visiedocument blijkt onder meer dat het middenveld talrijke aanbevelingen formuleert hoe de integriteit binnen de politie kan worden verbeterd. De structurele overlegmomenten moeten het mogelijk maken daarover in dialoog te gaan tussen deze organisaties en de politie zelf.

Zo niet dreigen de breuklijnen tussen de overheid/politie enerzijds en een deel van de burgers anderzijds in de toekomst dieper te worden. Het risico bestaat immers dat in de toekomst door een economie die slechter zal functioneren omwille van Corona, door een stijgende immigratie, door de opwarming van de aarde, en omwille van nog andere redenen de druk op de politie zal toenemen. In het algemeen dreigt hierdoor ook de ontevredenheid toe te nemen aangezien de politie meer zal moeten tussenkomen. Net daarom moet er worden ingezet op meer en betere dialoog.

Meer overleg met de bevolking via te bepalen vormen van burgerparticipatie moeten derhalve structureel worden ingebed in het tot stand komen van het beleid van de politie. Ook de communicatie rond dit overleg is van groot belang. De Korpschef van Brussel-Zuid ziet er alvast het belang van in toen hij in het kader van de zaak Adil aan La Dernière Heure van 28.11.2020 verklaarde: *"Het is belangrijk om onder de mensen te praten over deze situatie. Ik begrijp volledig dat dit (NVDR: het overlijden) dramatisch is voor de familie en ik zou ze graag ontmoeten om hierover met hen te spreken. Ik ben enerzijds gerustgesteld vast te stellen dat op basis van het gevoerde onderzoek en het verslag van de deskundigen de politieambtenaren geen fout hebben gemaakt, maar dat neemt niet weg dat er niemand blij is met het overlijden van deze jongere en dat het een ernstige situatie is. Daarom is het belangrijk om de situatie te kunnen bespreken met de familie en de andere jongeren"*. Het ontmoeten van de jongeren van zijn zone is trouwens één van de prioriteiten die deze Korpschef tijdens zijn mandaat wil realiseren.

²⁹⁶ Gestructureerd betekent dat er een overleg is dat op vaste basis wordt georganiseerd, maar ook telkens als het noodzakelijk blijkt te zijn.

Dit overleg voor, maar ook onmiddellijk na feiten moet er voor zorgen om (minstens te pogen) de geweldspiraal te doorbreken die we telkens vaststellen na een overlijden naar aanleiding van een politieoptreden, zoals laatst tijdens de wake voor Ibrahima B.²⁹⁷ van 13.01.2021.

13.18. Aanbevelingen moeten beter worden besproken en opgevolgd

BEPALEN EN DEFINIËREN VAN INTEGRITEIT EN MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Zowel het Comité P, de Algemene Inspectie, het COC als andere organisaties voeren onderzoeken uit over en doen aanbevelingen met betrekking tot het optreden van politie. Nochtans kan men zich vragen stellen over de impact van hun onderzoeken en aanbevelingen. Zo stelde de toenmalige voorzitter van het Comité P, de Heer Keppens, vast dat het Comité P “predikte in de woestijn”²⁹⁸. De Algemene Inspectie maakt jaarlijks een verslag op over de werking van de lokale politiezones en de Federale Politie ten behoeve van de Federale Politieraad. Ook daar kunnen er zich ernstige vragen worden gesteld of de aanbevelingen wel worden uitgevoerd. Een structureel overleg is nodig want kan mogelijks leiden tot reglementaire aanpassingen of bijkomende instructies vanwege die voorgedijoverheden naar de politiediensten toe.

13.19. Monitor de werking van de politiediensten via een digitale opvolgingstool waardoor de werking zichtbaar wordt voor de burger

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Actueel regelt de omzendbrief CP3 welke maatregelen de politie kan nemen die leiden tot een goede organisatie. De invulling ervan is echter vrijblijvend en zo vult iedere Lokale Politiedienst en iedere directie van de Federale Politie zelf in hoe zij de CP3 toepassen, of in sommige gevallen ook niet toepassen. De Algemene Inspectie heeft een tool ontwikkeld die een uniforme toepassing mogelijk maakt. Actueel wordt nagegaan hoe de tool kan worden gedigitaliseerd ten einde een gemakkelijke toepassing mogelijk te maken voor de geïntegreerde politie; de realisatie zal onder meer afhangen van de kostprijs. Het theoretisch concept kan alvast worden geconsulteerd via de volgende link:

<https://www.aigpol.be/nl/nieuws/organisatiebeheersing-bij-de-politie-een-handige-leidraad>

Het is noodzakelijk om de werking van de politie zichtbaarder te maken voor de burger en de overheden, wat actueel in België onvoldoende gebeurt. Er bestaat namelijk geen mogelijkheid om op een eenvoudige manier te zien hoe het politiekorps van zijn woonplaats presteert en zich verhoudt ten opzichte van andere politiekorpsen.

De Algemene Inspectie pleit voor een systeem zoals dit van toepassing is in Engeland en Wales, waar rapporten en statistische gegevens van alle politiekorpsen via een internetsite van de Engelse Algemene Inspectie ter beschikking staan van de burger en overheden²⁹⁹ en

²⁹⁷ Zie onder meer <https://plus.lesoir.be/348775/article/2021-01-13/la-manifestation-pour-ibrahima-finit-dans-les-flammes-et-les-interrogations? ga=2.57882602.19571135.1610629587-1523412173.1606467222>

²⁹⁸ Nowe F. (2012), “Het Comité P, een meerwaarde op de integriteitsbewaking”, masterproef ingediend in het kader van de opleiding master in de rechten, pagina 64 en 65 van https://lib.ugent.be/fulltxt/RUG01/001/892/175/RUG01-001892175_2012_0001_AC.pdf

²⁹⁹ Zie <https://www.justiceinspectorates.gov.uk/hmicfrs/>

Deze inspectiedienst publiceert op haar internetsite een overzicht van de manier waarop alle politie- en brandweerkorpsen van Engeland en Wales presteren. De uitgevoerde analyses laten toe vast te stellen hoe elk

ook onderling met elkaar kunnen worden vergeleken. Wat België betreft kunnen de 7 basisfunctionaliteiten als basis dienen voor een dergelijk systeem.

13.20. Creëer een uniek invalspunt voor klachten

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Hiermee wordt onder meer tegemoet gekomen aan de vaststelling in een rapport van onder meer het Rekenhof dat het moeilijk is om te weten tot welke dienst de burger zich moet wenden. De Franstalige Kinderrechtencommissaris pleit in zijn jaarverslag 2019-2020³⁰⁰ zelfs voor het oprichten van een invalspunt specifiek voor jongeren waar ze kunnen klagen over eventueel wangedrag over de politie. Een unieke invalspunt zal ook het fenomeen van het “shoppen³⁰¹” tegengaan, waarbij eenzelfde klacht dikwijls bij meerdere instanties wordt ingediend.

Een uniform klachtenreglement moet er bovendien voor zorgen dat de klager weet welke de procedure is die moet worden gevolgd. In dit klachtenreglement wordt onder meer bepaald welke dienst welke klacht zal behandelen. Klachten worden in principe zo dicht mogelijk bij de bron behandeld, zijnde binnen de Lokale Politie of de Federale Politie, meer zwaarwichtige klachten of gespecialiseerde klachten worden behandeld door het Comité P, de Algemene Inspectie of het COC.

13.21. Geef de klager meer duidelijkheid inzake de administratieve klachtenprocedure

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

politiekorps functioneert en ook hoe het zich verhoudt ten opzichte van andere politiekorpsen. Zo wordt er, bij voorbeeld met betrekking tot de politie van Cleveland, gelegen in het noordoosten van Engeland, vastgesteld dat het korps voor 2018/2019 zowel op het vlak van “effectiveness”, “efficiency” en “Legitimacy” onvoldoende scoort, namelijk 1 op een schaal van 5 (waarbij het cijfer 5 de hoogste waardering vormt). De impact van een dergelijke vorm van toezicht op de bestuurders en de politionele verantwoordelijken kan niet worden onderschat aangezien zij publiekelijk met hun neus op de feiten worden gedrukt en daarover ook worden aangesproken. Uit een artikel van de BBC van 27.09.2019 werd melding gemaakt van de slechte prestatie van de politie van Cleveland, het korps had zowaar een primeur aangezien het als eerste Engelse politiekorps op alle domeinen een onvoldoende scoorde. Bestuurders en politieverantwoordelijken vermijden het liefst dergelijke negatieve publiciteit, maar anderzijds biedt het ook een goede basis voor de bestuurders en politieverantwoordelijken om hun beleid bij te sturen.

³⁰⁰ Délégué général aux droits de l’enfant, jaarverslag 2019-2020, zie

http://www.dgde.cfwb.be/index.php?eID=tx_nawsecuredl&u=0&g=0&hash=2e2d5cb5feddca1423d6f20326e71830d67529a2&file=fileadmin/sites/dgde/upload/dgde_super_editor/dgde_editor/documents/Rapports/RA_19-20/DGDE_rapport2020_web.pdf, pagina 114.

³⁰¹ M. COOLMAN, “Plaats en meerwaarde van de Algemene inspectie van de federale en lokale politie in het controle-universum op de politie” in BEYENS, K., JANSSENS, F., PONSAERS, P. en VERHAGE A., Themanummer Justitie en Politie : Under Control?, Orde van de Dag, Mechelen, Kluwer, september 2011, afl. 55.

De Nederlandse politie³⁰² beschikt over een wettelijke regeling³⁰³ inzake het afhandelen van klachten, een wettelijke regeling bestaat niet in België. De klacht in Nederland moet binnen tien weken na ontvangst afgehandeld zijn. België kent de Rondzendbrief CP3, waarin bijlage 2 betrekking heeft op een *“een (minimale) procedure voor het beheer van klachten in het kader van administratieve (niet-gerechtelijke, niet-tuchtrechtelijke) onderzoeken”*.

Naast het creëren van een uniek invalspunt verdient het derhalve aanbeveling om de klachtenprocedure duidelijker te maken voor de burger. In de eerste plaats is de Algemene Inspectie de mening toegedaan dat de problematiek van de klachten dient te worden geregeld door een wet, of minstens een Koninklijk Besluit. Dit maakt het systeem afdwingbaar zowel intern als extern de politiediensten. Minstens dient het huidige klachtensysteem te worden aangepast door implementatie van de volgende punten:

- Medelen aan de klager welke dienst de klacht zal behandelen (intern toezicht, Algemene Inspectie, Comité P of het COC), alsook de reden daarvoor. Nu wordt de klacht door het Comité P of de Algemene Inspectie vaak doorgestuurd naar de dienst intern toezicht van een lokale politiezone of naar de federale politie, waarbij de klager hiervan wel op de hoogte wordt gebracht, maar niet waarom.
- De tijd die het onderzoek mag duren³⁰⁴ wordt bij de aanvang van het onderzoek bepaald, er dient evenwel ook een maximumtermijn te worden bepaald waar enkel in geval van uitzondering kan worden van afgeweken.
- De huidige procedure van bemiddeling³⁰⁵ wordt te weinig toegepast. Er moet duidelijkheid komen wat hiervan de oorzaak is. Bij voorkeur en indien mogelijk wordt een overleg georganiseerd tussen de klager en de politieambtenaar.

13.22. Moderniseer de klachtendatabank KLFP en verplicht de politiediensten om de databank digitaal te voeden

³⁰² Iedere klacht m.b.t. het optreden van de politie en/of van een politiefunctionaris wordt eerst in de informele fase door de politieorganisatie zelf behandeld. Dit geschiedt door een “klachtbehandelaar”. De klachtbehandelaar voert (bemiddelings)-gesprekken en probeert zo te komen tot een voor de klager bevredigende oplossing. Dit heeft ertoe geleid dat het merendeel van de klachten daadwerkelijk in deze informele fase wordt afgedaan. Is de klacht niet naar tevredenheid van de klager afgehandeld dan wordt de klacht door een onafhankelijke klachtencommissie behandeld. Elke eenheid van de politie beschikt over een dergelijke onafhankelijke klachtencommissie (zie <https://www.politie.nl/themas/klachtencommissie.html>). Een dergelijke aanpak is in de lijn met andere Nederlandse overheidsinstanties en met de wens van de Nederlandse Nationale ombudsman. Los van het klachtenbeheer worden inspecties uitgevoerd door een orgaan dat zich buiten de Nederlandse politievale structuur bevindt, namelijk de Inspectie Justitie en Veiligheid, zie <https://www.inspectie-jenv.nl/>. Het behandelen van klachten door burgers naar aanleiding van een politieoptreden mag niet worden verward met de gerechtelijke onderzoeken die worden gevoerd naar politieambtenaren die worden verdacht van strafbare feiten te hebben gepleegd, deze onderzoeken worden gevoerd door de Rijksrecherche (zie <https://www.rijksrecherche.nl/>). Deze aanpak verschilt van de Belgische situatie aangezien zowel het Comité P, het COC als de Algemene Inspectie klachten van burgers behandelen, inspectieopdrachten uitvoeren, en met uitzondering van het COC, strafrechtelijke onderzoeken voeren in opdracht van de magistratuur.

³⁰³ Politiewet, Hoofdstuk 7, de behandeling van klachten, zie <https://wetten.overheid.nl/BWBR0031788/2020-07-01#Hoofdstuk7>

³⁰⁴ Dit betekent wel dat er voldoende capaciteit moet zijn binnen de diensten van intern toezicht en de drie controleorganen.

³⁰⁵ Artikel 7 van de Wet op de Algemene Inspectie voorziet reeds in bemiddeling voor die klachten die geen misdrijf uitmaken. Deze procedure is evenwel niet mogelijk omwille van een gebrekkige wetgeving.

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Er bestaat een databank, KLFP genaamd (klachtenfiche-fiche plaintes), waarin alle administratieve³⁰⁶ klachten dienen te worden opgenomen. De CP3 verplicht inderdaad de politiediensten om elke ontvangen klacht te melden aan de externe controleorganen. De politiediensten kunnen evenwel zelf de manier kiezen waarop aan deze verplichting wordt voldaan, de tekst vermeldt dat er “aan deze verplichting kan worden voldaan door gebruik te maken van het bestaande elektronische informatiesysteem KLFP”. Dit heeft tot gevolg dat een aantal politiediensten het KLFP-systeem niet gebruikt, wat het gezamenlijk beheer door de Algemene Inspectie en het Comité P ervan bemoeilijkt. De Algemene Inspectie is er, net zoals het Comité P trouwens, zich tevens van bewust dat het KLFP-systeem voor de politiediensten gebruiksvriendelijker dient te worden gemaakt. Een nieuw systeem is noodzakelijk voor de Algemene Inspectie.

13.23. Eén databank voor alle vormen van geweld gebruikt door de politie

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

België³⁰⁷ beschikt niet over betrouwbare cijfers die betrekking hebben op het illegitiem geweld van de politie. Zoals reeds eerder beschreven vullen andere actoren die leemte op. Een prachtig voorbeeld vormt de internetsite³⁰⁸ “Basta!”³⁰⁹. Dit visiedocument heeft een indrukwekkend aantal verwijzingen, maar als er voor de auteurs van dit document één verwijzing door de lezer moet worden geconsulteerd, dan is het wel de verwijzing die leidt naar de site van de organisatie “Basta!”. Over wat gaat het? Basta geeft in cijfers en op een kaart weer hoeveel doden er zijn gevallen in Frankrijk tussen 1977 en 2020 naar aanleiding van een politieoptreden. Eind maart 2021 gaat het om 748 doden, een indrukwekkend aantal. Het scrollen naar beneden op deze site levert een pak informatie op: de verdeling per jaar, welke het geslacht is van de slachtoffers, hoe oud zijn ze, op welke manier zijn ze gestorven, bij welk onderdeel van de politie zijn er het meest incidenten, hoeveel van de overleden personen zijn gewapend, enz... Alleen kan men zich de vraag stellen of de informatie die wordt gegeven wel correct is. Waar volgens Basta de overlijdens het gevolg zijn van een politieoptreden, moet anderzijds worden vastgesteld dat in bepaalde gevallen de politie niets anders dan haar plicht uitvoerde en zij niet verantwoordelijk kan worden gesteld voor de overlijdens. Zo kan men zich de vraag stellen of het wel intellectueel eerlijk is om de politie de schuld te geven van het overlijden van een aantal jongeren, die, nadat zij een overval hadden gepleegd, door de politie worden achtervolgd met het oog op arrestatie en door onaangepaste snelheid het leven lieten in een verkeersongeval. Wij nodigen de lezers uit om op een paar gekleurde stippen van de internetsite te klikken en hun eigen oordeel te vellen.

Het is hoog tijd dat de overheid zelf een databank creëert waarop cijfers van het aantal feiten van illegitiem geweld worden ter beschikking gesteld van het grote publiek, geselecteerd aan

³⁰⁶ Dus niet de tuchtrechtelijke of strafrechtelijke klachten.

³⁰⁷ Ook Duitsland wordt met dezelfde problemen geconfronteerd, zie <https://www.bpb.de/politik/innenpolitik/innere-sicherheit/321874/gewalt-durch-und-gegen-polizistinnen-und-polizisten>

³⁰⁸ Zie <https://bastamag.net/webdocs/police/>

³⁰⁹ “Basta!” is een onafhankelijke online internetsite, die dagelijks enquêtes, rapporten en interviews publiceert over sociale, ecologische, economische en democratische kwesties.

de hand van bepaalde standaarden. De actuele regelgeving maakt een dergelijke publiciteit evenwel niet mogelijk.

De Algemene Inspectie is ervan overtuigd dat transparantie noodzakelijk is om op een onderbouwde manier correcte informatie te kunnen geven met de nodige duiding.

13.24. Eén databank voor alle vormen van geweld waarvan politieambtenaren het slachtoffer zijn

MONITOREN VAN INTEGRITEIT

Hetzelfde geldt natuurlijk wat het geweld betreft gepleegd ten aanzien van de politie. Ook hier dient één databank een duidelijk beeld te geven van de situatie, zodat overheden door een gedegen beeldvorming deze problematiek gemakkelijker kunnen opvolgen en desgevallend beleidsaanpassingen kunnen voorstellen. De aanpak van het Duitse BKA strekt tot voorbeeld.

13.25. Naar een nieuw tuchtstatuut en een statuut m.b.t. de ordemaatregelen

AFDWINGEN VAN INTEGRITEIT

Er is noodzaak tot het voeren van een tweesporenbeleid, tuchtsancties voor de zwaardere inbreuken en ordemaatregelen³¹⁰ voor de tekortkomingen. De essentie van tucht is een einde stellen aan een verstoring van het gewenst gedrag of het herstellen van de correcte werksfeer. Actueel is er geen eenheid van bestraffing, geen responsabilisering van de volledige hiërarchische lijn en een te lang verloop tussen datum van het gepleegde feit en de uiteindelijke bestraffing.

Tucht is ook te vaak “tuchtrecht” geworden, dit wil zeggen een domein voor juridische specialisten. Dit terwijl het een tool zou moeten zijn voor alle leidinggevenden om op een eenvoudige manier het gedrag van hun medewerkers te kunnen bijsturen. Het tuchtrecht zou derhalve enkel betrekking moeten hebben op de zwaarste feiten, terwijl tekortkomingen moeten kunnen worden behandeld via een systeem van ordemaatregelen en HR-oplossingen.

De Algemene Inspectie pleit dan ook voor een duidelijke beschrijving van de ordemaatregelen waartoe door leidinggevenden op een eenvoudige manier moeten kunnen worden beslist, op een gemotiveerde en gedocumenteerde manier. Deze beslissingen behoren tot de elementen van de evaluatie en verdwijnen op het einde van de evaluatieperiode. Om tot een eenheid van jurisprudentie te komen is een behandeling van de zwaarste feiten noodzakelijk door een centraal orgaan³¹¹ met beslissingsbevoegdheid wat de tuchtstraf betreft of met een adviserende bevoegdheid die evenwel bindend is voor de overheid die de tuchtstraf zal uitspreken. Een systeem met meer dan 250 tuchtoverheden bewijst iedere dag haar beperkingen. Een vereenvoudiging dringt zich ook op, bij voorbeeld door het verloop van de tuchtprocedure quasi volledig te doen behandelen door de mandaathouder waarbij de bestuurlijke autoriteiten enkel tussenkomen bij de eindbeslissing.

³¹⁰ Ordemaatregelen beogen de goede werking van de dienst in stand te houden of, in voorkomend geval, deze te herstellen. In tegenstelling tot een tuchtmaatregel is een ordemaatregel niet gestoeld op het schuldig gedrag van een personeelslid. Een ordemaatregel beoogt dan ook niet de bestraffing van een personeelslid, maar enkel het wegnemen van de verstoring. De schuldvraag wordt niet gesteld in het kader van een ordemaatregel.

³¹¹ Vergelijkbaar met de tuchtraad.

Een dergelijke hervorming zal leiden tot een duidelijker tuchtsysteem, duidelijker voor de burger, duidelijker voor de medewerkers en duidelijker voor de politonele hiërarchie en de tuchtoverheden.

13.26. Naar een uniform strafrechtelijk vervolgingsbeleid

Ons land heeft nood aan een uniform en duidelijk beleid inzake misdrijven gepleegd door politieambtenaren, net zoals een gelijkaardig beleid het uitgangspunt moet vormen voor geweld gepleegd op politieambtenaren³¹².

Politieambtenaren moeten weten wat de consequenties zijn van ongeoorloofd gedrag. Een maatschappij kan geen vertrouwen hebben in een politie die zelf de aan de maatschappij opgelegde regels niet respecteert. De gerechtelijke toets van het gedrag van de politieambtenaar aan de strafwetten laat toe om een duidelijke lijn te trekken van wat kan en wat niet. De impact hiervan als voorbeeldfunctie kan niet worden onderschat. Dit uitgangspunt komt overeen met de principes opgenomen in de beleidsverklaring van de Minister van Binnenlandse Zaken Verlinden, namelijk dat *“integriteit een absolute noodzaak en een kernwaarde is”* en die opgenomen in de beleidsverklaring van de Minister van Justitie dat *“integriteit de basis voor professioneel politiewerk blijft, dat misbruik van het geweldsmonopolie ten aanzien van burgers onaanvaardbaar is en niet wordt getolereerd”*. Deze principes moeten, naast op tuchtvlak, ook het uitgangspunt vormen voor een degelijk strafrechtelijk vervolgingsbeleid. Eind 2020 werd het beleid terzake aangescherpt. Voor de gerechtelijke afhandeling van de gevallen waarin geweld wordt gebruikt tegen politiemensen zijn er concrete dwingende richtlijnen die gelden over het ganse land en die zijn opgenomen in een nationale omzendbrief³¹³ van het College van procureurs-generaal. In dezelfde omzendbrief wordt er ook bijzondere aandacht besteed aan het geweld gebruikt door de politie. Indien dit geweld ernstige fysieke letsels of zelfs het overlijden van een persoon tot gevolg heeft, dan worden er steeds twee afzonderlijke onderzoeken opgestart: een onderzoek naar de feiten die aanleiding gaven tot het gebruik van geweld en één met betrekking tot het geweld zelf.

³¹² Ook burgers moeten beseffen dat je van de politie en andere hulpverleners afblijft.

³¹³ COL 10/2017, zie https://www.ommp.be/sites/default/files/u147/col10_2017_geweld_politie_v.24.11.2020_frnl.pdf

